

ВИКОРИСТАННЯ АВТОРСЬКОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ “IMPROVE YOUR LISTENING SKILLS” У НАВЧАННІ АУДІОВАННЯ СТУДЕНТІВ МОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено проблемі навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами літературної вимови. Наводяться основні положення розробленої методики навчання. Описуються структура, зміст та процедура використання авторської комп'ютерної програми “Improve Your Listening Skills” в навчальному процесі.

Ключові слова: компетенція в аудіюванні, навчальна комп'ютерна програма, студенти мовних спеціальностей, тип англійської літературної вимови.

До факторів, які ускладнюють процес аудіювання англійського мовлення, належить територіальна варіативність сучасної англійської літературної вимови, що реалізується в існуванні низки національних стандартів і регіональних субстандартів. Кожний з цих вимовних типів більшою або меншою мірою відрізняється від південноанглійської вимовної норми (Received Pronunciation), якою, за вимогами чинної програми з англійської мови (АМ) для університетів / інститутів, студенти мовних спеціальностей оволодівають на репродуктивному рівні [3]. Вірогідно, що для адекватного сприйняття мовлення співрозмовника – носія національного або регіонального типу літературної вимови (ТЛВ) – випускник вишу має утримувати в довготривалій пам'яті достатню кількість перцептивних еталонів відповідних вимовних типів. З методичної точки зору постала проблема навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними ТЛВ.

Проблемі навчання розуміння іншомовного мовлення у мовному вищому навчальному закладі присвячено чимало досліджень. Зокрема виокремлено особливості навчання аудіювання на III курсі (Д.М. Шпринберг), розроблено методику навчання аудіювання діалогічного мовлення (Б.Й. Ліхобабін) і монологічного мовлення суспільно-політичного характеру (І.М. Алексєєва), обґрунтовано теоретичні засади навчання аудіювання як компоненту професійної діяльності перекладача (І.І. Халєєва), запропоновано методику навчання аудіювання радіоповідомлення (А.М. Леус), публіцистичних текстів на основі аудіовізуальних джерел інформації (Н.Ю. Кіріллїна), соціокультурного змісту іншомовного дискурсу художніх відеофільмів (О.В. Кочукова) та змістовного компонента педагогічного дискурсу лекцій (Н.С. Остражкова). Однак проблема навчання розуміння усного іншомовного мовлення з національними та регіональними типами вимови не знайшла належного висвітлення. Задля вирішення порушеної проблеми нами було теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними типами літературної вимови. Зважаючи на позитивний досвід використання комп'ютерних технологій у навчанні іншомовного спілкування (О.Б. Бігич, Д.А. 2007, Руснак 2009, Л.В. Городнича 2009, О.А. Палій 2002, В.П. Свиридчук 2007, О.М. Серєда 2006, А.О. Хомутова 2007 та ін.), а також переслідуючи мету раціоналізації та підвищення ефективності навчання, ми розробили навчальну комп'ютерну програму “Improve Your Listening Skills”, що стала важливою складовою запропонованої методики.

В межах цієї статті ставимо за мету описати структуру та зміст створеної комп'ютерної програми, а також спосіб використання останньої в навчальному процесі.

Досягнення поставленої мети потребує розгляду основних положень запропонованої методики навчання.

Насамперед зазначимо, що остання орієнтована на студентів, які вивчають АМ як спеціальність III рік. Вибір зазначеного курсу зумовлений вимогами чинної програми, за якою навчання аудіювання англійського мовлення з різними вимовними типами слід розпочинати саме на цьому ступені [3, с. 82], коли у студентів закладено основи чіткої і правильної вимови, а також сформовано певне когнітивне підґрунтя.

Об'єктом вивчення виступають вісім типів англійської літературної вимови: 1) регіональні типи британської літературної вимови – північноанглійський (Northern English), уельський (Welsh English), шотландський (Scottish English) і північноірландський (Northern Ireland English), 2) національний – західноамериканський (Western American), або загальноамериканська вимовна норма (General American), і регіональні – східноамериканський (Eastern American) та південноамериканський (Southern American) – типи американської літературної вимови, та 3) національний тип австралійської літературної вимови – загальноавстралійський (General Australian). При відборі зазначених вимовних типів ми враховували особливості варіативності літературної вимови в межах британського, американського, австралійського, канадського та новозеландського національних варіантів АМ, сегментні й супрасегментні особливості останніх у порівнянні із південноанглійською вимовною нормою, зміст навчання фонетики за чинною програмою з АМ для університетів / інститутів. Експериментально було доведено доцільність опрацювання відібраних ТЛВ у такій послідовності: американський національний варіант вимови (загальноамериканська вимовна норма → східноамериканський → південноамериканський вимовні типи) → британський національний варіант вимови (північноанглійський → уельський → шотландський → північноірландський вимовні типи) → австралійський національний варіант вимови (загальноавстралійський вимовний тип) [2].

Навчання аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними ТЛВ націлене на: 1) удосконалення англомовної аудитивної компетенції студентів мовних спеціальностей; 2) розвиток у них фонематичного й інтонаційного слуху, соціокультурної спостережливості; 3) поглиблення їхніх знань про історію розвитку АМ та її роль у сучасному світі, лінгвістичні поняття «національний варіант», «літературна вимова», «діалект», «тип вимови», сегментні і супрасегментні особливості та соціально-комунікативні функції національних і регіональних типів англійської літературної вимови; 4) формування готовності студентів до зустрічі із мовною варіативністю, виховання толерантності й неупередженості.

Навчання реалізується на матеріалі створених спеціально для навчальних цілей фонограм, які включають окремі слова, словосполучення, речення, начитані носіями виучуваних ТЛВ, а також відібраних з урахуванням восьми критеріїв (п'яти основних – новизни й інформативної цінності, репрезентативності, автентичності, доступності, тематичності, та трьох допоміжних – відповідності професійним потребам студентів, проблемності та виховної цінності) фонограм і відеофонограм, що є текстами-зразками відповідних ТЛВ.

Навчання аудіювання англійського мовлення з кожним ТЛВ відбувається у три етапи: вступний, підготовчий та основний. Мета *вступного етапу* полягає в актуалізації, поглибленні й узагальненні знань студентів про основні сегментні та супрасегментні особливості відповідного ТЛВ. *Підготовчий етап* націлений на формування й удосконалення фонетичних навичок аудіювання англійського мовлення з виучуваним ТЛВ. У свою чергу, *основний етап* передбачає розвиток умінь аудіювання англійського мовлення з відповідним ТЛВ. Кожний етап корелює з конкретними групою, типами і видами вправ [2].

Відтак, на вступному етапі домінують рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні некомп'ютерні, на підготовчому етапі – рецептивно-репродуктивні некомунікативні комп'ютерні, на основному етапі – рецептивно-продуктивні комунікативні некомп'ютерні вправи.

Описана система вправ стала підґрунтям для розробки восьми комплексів вправ для навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англійського мовлення з вісьмома ТЛВ. Комп'ютерні вправи розроблених комплексів, виконання яких передбачене в межах самостійної роботи студентів у комп'ютерному класі або вдома, було організовано у згадану вище комп'ютерну програму “Improve Your Listening Skills”.

Охарактеризувавши вихідні положення створеної методики, перейдемо безпосередньо до опису навчальної комп'ютерної програми.

Як зазначалося вище, комп'ютерні вправи переважають саме на підготовчому етапі навчання, який націлений на формування й удосконалення фонетичних навичок аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними ТЛВ. Відтак, основна мета створеної програми полягає у попередженні фонетичних труднощів аудіювання англійського мовлення з відповідними ТЛВ.

Програму створено з урахуванням технічних, ергономічних, психолого-дидактичних та методичних вимог [1; 4].

Серед основних компонентів програми акцентуємо:

- добірку фонограм, що є зразками мовлення носіїв восьми типів англійської літературної вимови;
- групи вправ та інструкцій до них;
- підсистему підтримки діалогу студента з комп'ютером АМ;
- блок аналізу відповідей студентів;
- підсистему керування, яка забезпечує вибір уроків курсу, активацію керуючих повідомлень, підключення блоків контролю.

Навчальна комп'ютерна програма "Improve Your Listening Skills" включає вісім уроків, кожен з яких має назву одного з восьми ТЛВ і супроводжується малюнком, що символізує відповідну країну. Уроки, у свою чергу, включають різну кількість вправ, що обумовлено різною кількістю фонетичних труднощів аудіювання англійського мовлення з кожним ТЛВ, а також наявністю спільних сегментних і супрасегментних особливостей в окремих вимовних типах.

Робота в межах кожного уроку розпочинається з вправ, спрямованих на поглиблення й узагальнення знань студентів про основні сегментні і супрасегментні особливості відповідного ТЛВ. За видом ці вправи є тестами перехресного вибору (рис. 1) на розпізнавання основних сегментних особливостей певного ТЛВ, на співвіднесення сегментних і супрасегментних особливостей із запропонованими ТЛВ та множинного вибору на упізнання вивчаемого ТЛВ за його визначальними сегментними і супрасегментними особливостями.

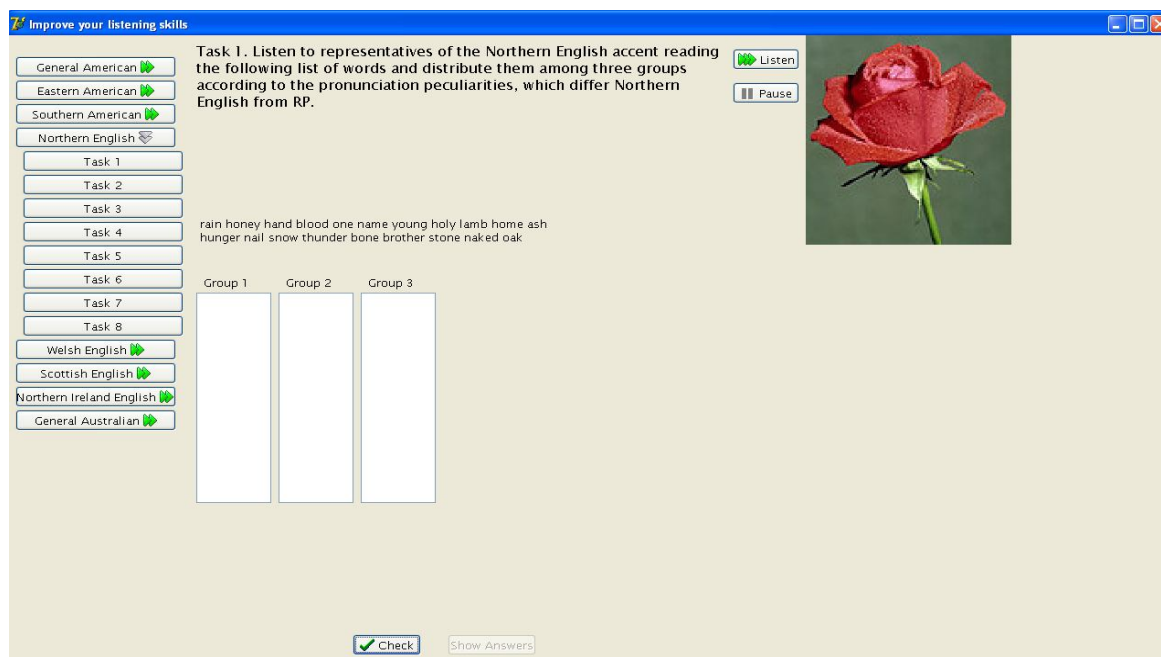

Рис. 1. Фрагмент сторінки «Північноанглійський ТЛВ. Вправа 1»

Відповідно до вищезазначеної мети розробленої програми, центральне місце в кожному уроці займають вправи на формування й удосконалення фонетичних навичок аудіювання англійського мовлення з національними та регіональними ТЛВ. За видом це вправи на упізнання, диференціацію та ідентифікацію фонем, відсутніх у південноанглійській вимовній нормі; впізнання й ідентифікацію слів, звукова форма яких відрізняється від південноанглійської вимовної норми (рис. 2), і співвіднесення з відповідним значенням; диференціацію значень слів, що виступають омофонами в деяких ТЛВ; упізнання й ідентифікацію фраз, інтонаційне оформлення яких відрізняється від південноанглійської вимовної норми, і співвіднесення з відповідним значенням.

Рис. 2. Фрагмент сторінки «Уельський ТЛВ. Вправа 4»

Завершують урок вправи, спрямовані на розвиток умінь аудіювання англійського мовлення з відповідним ТЛВ. За видом вони є тестами перехресного, альтернативного та множинного вибору, а також з відкритою очікуваною відповіддю (рис. 3).

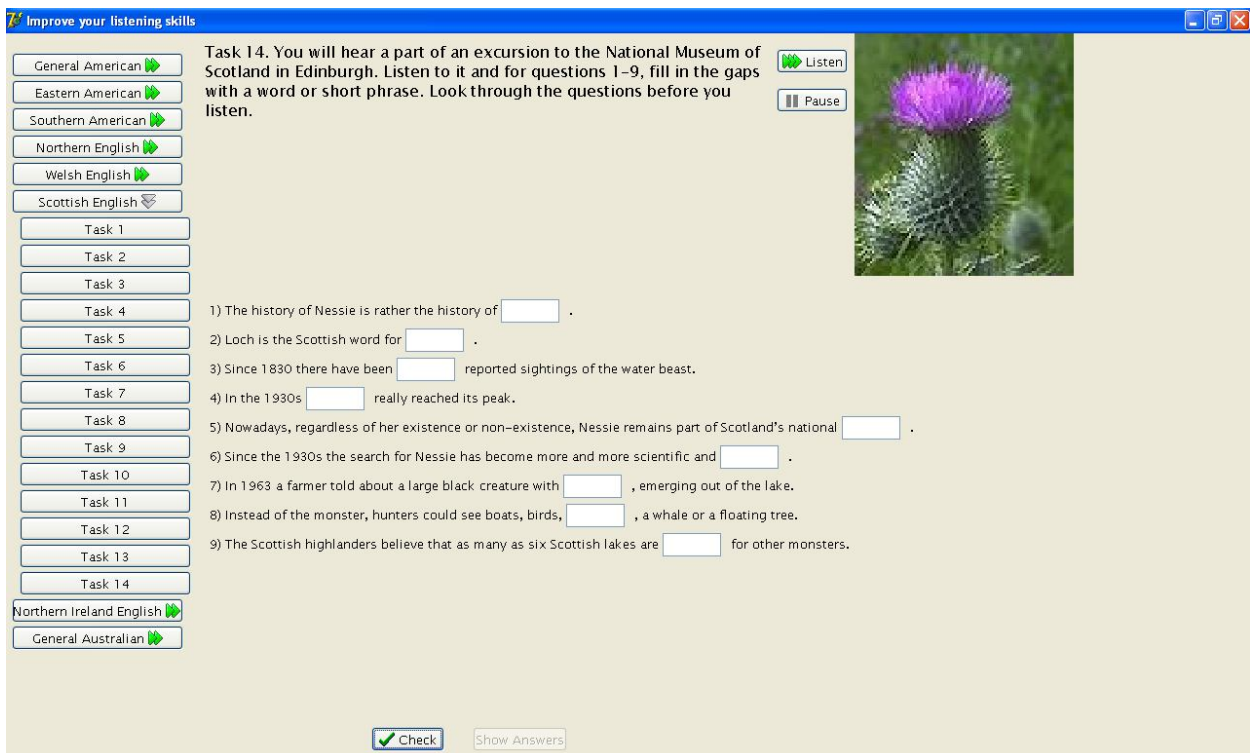

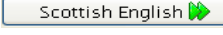
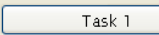

Рис. 3. Фрагмент сторінки «Шотландський ТЛВ. Вправа 14»

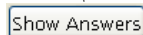
Представивши змістове наповнення навчальної програми, перейдемо до опису процедури роботи з нею.

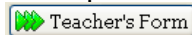
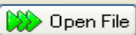
При вході до програми студенту пропонується зареєструватися для збереження під його ім'ям результатів виконаної роботи, з якими пізніше зможе ознайомитися викладач і, якщо потрібно, студент (рис. 4).

Рис. 4. Фрагмент сторінки «Реєстрація»

Увівши свої ім'я, прізвище та номер групи у відповідні рядки і натиснувши кнопку , студент входить до програми. Активація кнопки з назвою необхідного вимовного типу (наприклад,) забезпечує безпосередній доступ до вправ, що входять до відповідного уроку. Студент обирає необхідну вправу, натиснувши кнопку з відповідною назвою (наприклад,) і отримує доступ до вправи. Уважно прочитавши завдання, студент натискає кнопку , що дає змогу прослухати необхідний аудіозапис. Під час прослуховування він може користуватися кнопкою / , що дозволяє зупинити та відновити аудіозапис. Кількість прослуховувань необмежена. Для перевірки правильності виконання обраного завдання студент натискає кнопку і отримує миттєву відповідь. У разі правильного виконання завдання на екрані з'являються репліки, що підбадьорюють студента (наприклад, You are absolutely right. Good job! / You receive a point. Nice of you!). Якщо завдання виконано неправильно, програма пропонує прослухати аудіозапис і спробувати ще раз (наприклад, Unfortunately, you are wrong. Listen and try again! / You must have done a mistake or some mistakes. Listen to the recording once more and correct them. Good luck!).

Кількість спроб виконання вправи є також необмеженою. Після щонайменше трьох прослуховувань та п'яти спроб виконання вправи активною стає кнопка , натиснувши яку, студент може подивитися правильну відповідь, але після цього вправу вже виконувати не можна.

Виконавши вправи відповідного уроку, студент у встановлений термін приносить на компакт-диску / іншому носії інформації або відправляє електронною поштою / скайпом викладачеві файли з отриманими результатами "Results.rst" та "English_Trainer.exe". Отримавши зазначені файли з результатами, викладач відкриває останній, активує кнопку , вводить пароль «111», натискає кнопку , обирає файл "Results.rst" і отримує можливість перевірити та оцінити виконану роботу студента: в файлі буде вказано прізвище та ім'я студента, група, номер уроку, номери виконаних вправ і кількість спроб їх виконання.

Описану комп'ютерну програму було апробовано в межах методичного експерименту, який проводився протягом лютого – травня 2007 / 2008 навчального року серед 50-ти студентів чотирьох груп III курсу філологічного факультету спеціальності «Мова та література (Англійська)» Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка

[2]. Результати апробації дозволили 1) удосконалити навчальну програму шляхом усунення окремих технічних та орфографічних помилок, переформулювання інструкцій до вправ, збільшення кількості вправ деяких уроків тощо, 2) зробити висновок про доцільність використання розробленої програми як складової запропонованої методики у навчальному процесі.

Перспективу подальших наукових розвідок в обраному напрямку вбачаємо у створенні навчального посібника “Standard English Accents: a Way to Successful Listening Comprehension” для студентів мовних спеціальностей, який націлений на удосконалення англомовної аудитивної компетенції останніх. Описана у цій статті авторська навчальна комп’ютерна програма має стати його складовою.

Список літератури:

1. **Бовтенко М.А.** Компьютерная лингводидактика : [Учеб. пособие] / Марина Анатольевна Бовтенко. – М. : Флинта : Наука, 2005. – 216 с.

2. **Мацнєва О.А.** Навчання майбутніх учителів розуміння англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.02 / Оксана Анатоліївна Мацнєва. – К., 2009. – 261 с.

3. **Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п’ятирічний курс навчання) :** проект / [кол. авт. : С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 246 с.

4. **Цатурова И.А.** Компьютерные технологии в обучении иностранным языкам : [Учеб. – метод. пособие] / И. А. Цатурова, А. А. Петухова. – М. : Высшая школа, 2004. – 95 с.

О.А. Мацнєва

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АВТОРСКОЙ КОМПЬЮТЕРНОЙ ПРОГРАММЫ “IMPROVE YOUR LISTENING SKILLS” В ПРЕПОДАВАНИИ АУДИРОВАНИЯ СТУДЕНТАМ ЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Статья посвящена проблеме обучения студентов языковых специальностей аудирования английского языка с национальными и региональными типами литературного произношения. Приведены основные положения разработанной методики обучения. Описана структура, содержание и процедура использования авторской компьютерной программы “Improve Your Listening Skills” в учебном процессе.

Ключевые слова: компетенция в аудировании, учебная компьютерная программа, студенты языковых специальностей, тип английского литературного произношения.

О.М. Matsnyeva

USE OF THE COMPUTER PROGRAMME “IMPROVE YOUR LISTENING SKILLS” IN TEACHING LISTENING COMPREHENSION TO STUDENTS OF FOREIGN LANGUAGE AS MAJOR SUBJECT

The article is devoted to issues of teaching listening comprehension of English with various national and regional types of literary pronunciation to students of foreign language as major subject. Key principles of the developed teaching methodology are provided. Structure, contents and procedure of usage of the computer programme “Improve Your Listening Skills” in study process are described.

Key words: competence at listening comprehension, educational computer programme, students of foreign language as major subject, type of literary English pronunciation.